

نوشتن

بدون آموزش ال

گفت و شنودی با حضور
کارشناسان پیش دبستانی ایران
و «سوزان اسپراکمن»
پژوهشگر امور آموزشی کودکان در آمریکا

پژوهشگاه علوم انسانی
پرتال جامع علوم

گزارش: اصغر ندیری
عکس: اعظم لاریجانی

اشاره

چندی است پال اسپراکمن، به منظور معرفی فرهنگ ایرانی و به‌ویژه ادبیات دفاع مقدس، شروع به ترجمه‌ی کتاب‌های حوزه‌ی ادبیات دفاع مقدس کشورمان کرده است؛ از جمله: «سفر به گرای ۲۷۰ درجه» از احمد دهقان، «شطرنج با ماشین قیامت» از حبیب احمدزاده و «اسماعیل» از امیرحسین فردی. با وجود این که شمارگان این کتاب‌ها از هزار نسخه بالاتر نمی‌رود، اما دانشجویان ادبیات تطبیقی و استادان زبان‌های فارسی، عربی و اردو در دانشگاه‌های آمریکا، از این منابع استفاده می‌کنند.

البته قصد مجله‌ی رشد پیش‌دبستان در این شماره، معرفی فعالیت‌های همسر پال، یعنی سوزان اسپراکمن است. او در زمینه‌ی آموزش پیش از دبستان تخصص و تجربه‌هایی دارد و در مؤسسه‌ی خود در ایالات نیوجرسی آمریکا، مشغول بررسی فعالیت‌های کودکان سه و چهار ساله و آموزش پیش از دبستان است. برنامه‌ی مطالعاتی دیگر وی برای دولت فدرال، در زمینه‌ی آموزش قبل از سه سالگی است. او می‌خواهد ببیند، برای خانواده‌های کم‌درآمد، چه برنامه یا روش تجربی مثلاً در زمینه‌ی سوادآموزی مناسب‌تر است؟

از دیگر سو، خانم سوزان اسپراکمن علاقه‌مند بود بداند در ایران چه برنامه‌هایی در زمینه‌ی پیش‌دبستان در دست اجراست که اطلاعات کافی در این زمینه به وی داده شد.

هم‌زمان با حضور وی و همسرش در سال نو میلادی در ایران، جلسه‌ای در «دفتر انتشارات کمک آموزشی» با حضور کارشناسان گروه پیش‌دبستانی دفتر تألیف و برنامه‌ریزی کتب درسی، اعضای شورای برنامه‌ریزی و سردبیری رشد آموزش پیش‌دبستانی، تعدادی از نویسندگان کودک و نوجوان و تنی چند از مسئولان سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی برگزار شد که در آن گفت و شنودی صمیمی بین حاضران و میهمانان در گرفت. چکیده‌ای از این گفت‌وگوها را در پی می‌آوریم.

فبا!

□ با برنامه‌ی مطالعاتی خود در زمینه‌ی آموزش کودکان خانواده‌های کم‌درآمد دنبال چه هستید؟

- در آمریکا اختلافی بین سطح زندگی بچه‌های مرفه و کودکان طبقه‌ی فقیر یا غیربرخوردار وجود دارد که با اجرای این برنامه‌ها می‌خواهیم شکاف طبقاتی در زمینه‌ی آموزش از بین برود. پروژه‌های ما حتی برای پیش از تولد و کودکان ۱۴ ماهه، ۲۶ ماهه، ۳۶ ماهه و تا ۵ ساله و ۶ ساله نیز اجرا می‌شوند. در تحقیقات به این نتیجه رسیده‌ایم که دادن خدمات آموزشی، منظم به رشد اجتماعی و فکری بچه‌ها کمک می‌کند.

□ این آموزش‌ها با چه وسایلی امکان‌پذیر می‌شود؟

- در آمریکا می‌خواهند ببینند چه وسایلی برای آموزش مفید هستند. حتی به نوع زبان ارتباطی که در درس از آن استفاده می‌شود، توجه می‌کنند. در کلاس‌ها معمولاً به بچه‌ها چیزهایی را نشان می‌دهند و یا معرفی می‌کنند و از بچه‌ها در مورد آن‌ها سؤال می‌کنند و توضیح می‌طلبند تا آن‌ها به گفت‌وگو تشویق شوند. سپس از هر موقعیت ایجاد شده در هر ۲۰ ثانیه عکس می‌گیرند و کیفیت برقراری این فرایند را بین آموزگار و شاگرد، از روی آن‌ها بررسی می‌کنند.

□ آیا به مسائل اخلاقی و ارزشی هم پرداخته می‌شود؟

- بله. معلم در مورد رفتار، گفتار و کردار مناسب همه چیز را خودش می‌گوید. اما نمی‌شود مستقیماً به مسائل مذهبی اشاره کرد، چون تبلیغ به حساب

می‌آید و طبق قانون اساسی آمریکا ممنوع است.

□ در این صورت مفاهیم دینی چگونه مطرح می‌شوند؟

- در مدارس دولتی نه، ولی در مدارس مذهبی و شخصی به این مسائل هم می‌پردازند. اکنون در آمریکا گرایش به مدرسه‌های مذهبی هر سال بیشتر می‌شود، در حالی که شهریه می‌گیرند و برای اولیا گران تمام می‌شود.

□ از روش‌های یاددهی - یادگیری بگوئید؟

- در دوره‌ی آمادگی یا پیش‌دبستان در آمریکا، معمولاً دو شیوه‌ی تدریس وجود دارد:

۱. توسعه‌ی خواندن و شنیدن: که مربی برای بچه‌ها کتاب می‌خواند و

بچه‌ها و مربی درباره‌ی محتوا از یکدیگر سؤال می‌کنند.

۲. آموزش عملی: که بچه‌ها بازی می‌کنند - مثلاً با آب یا شن - و مربی

در ارتباط با آن فعالیت سؤال می‌کند (آیا لیوان پر است یا خالی). از طریق این پرسش و پاسخ‌ها، هدف‌های مدنظر به بچه‌ها انتقال می‌یابند. بازی‌هایی هم وجود دارند که توجه بچه‌ها را به صدای الفبا و اوها جلب می‌کند و نوعی پیش‌آگاهی و آماده ساختن قبل از رفتن به مدرسه است. در ادامه هم مربی از بچه‌ها می‌خواهد داستان بنویسند؛ با وجودی که الفبا را نمی‌دانند و اصلاً نوشتن بلد نیستند. این نوشتن به صورت وانمود کردن است. یا کاغذها را سیاه می‌کنند، یا صداها را زمزمه می‌کنند و یا از روی تصویری توضیح می‌دهند و به این صورت مفهوم نوشتن را یاد بگیرند. در واقع نوعی تقلید یا تمرین نوشتن، بدون این که

آشنایی

سوزان اسپراکمن، فوق لیسانس مطالعات میان فرهنگ‌ها از دانشگاه شیکاگو (۱۹۷۴) و لیسانس آموزش ابتدایی با گرایش مردم‌شناسی از دانشگاه دولتی نیویورک (۱۹۶۹) است. وی در حال حاضر پژوهشگر ارشد شرکت «تحقیقاتی پالیسی ممتیکا» است. این شرکت با همکاری دانشگاه واشنگتن در صدد است، با اجرای سیستم توسعه‌ی همراهی بزرگسالان با نوآموزان کودکستانی و ابتدایی، روند زندگی هر دو گروه را غنی سازد.

دیگر سوابق شغلی خانم اسپراکمن عبارت‌اند از: مشارکت در مرکز خدمات مشاوره و تحقیقات شیکاگو (۸۶ - ۱۹۸۴)؛ مدیر پژوهشی مرکز تحقیقات و افکار ملی دانشگاه شیکاگو (۸۶ - ۱۹۷۹)؛ استاد واحد زبان‌های خارجی دانشگاه اصفهان (۷۸ - ۱۹۷۵)؛ آموزگار پایه‌های اول تا سوم مدرسه‌ی بین‌المللی تهران (۷۵ - ۱۹۷۴)؛ کارورز مدرسه مونتسوری میدنورث (۷۲ - ۱۹۷۱)؛ آموزگار پایه‌های ۷ تا ۲۱ لیسه جهان مالک، غزنه افغانستان (۷۱ - ۱۹۶۹).

عناوین برخی از پژوهش‌ها و مقالات وی از این قرارند: اعتبار و صحت نتایج سنجش کودکان پیش‌دبستانی از نظر فرهنگی و زبان‌شناسی؛ ارزیابی برنامه‌ی درسی دوره‌ی پیش‌دبستان؛ زندگی جدید برای خانواده‌های نیازمند؛ طرح ارزیابی سلامت کودکان؛ ارزیابی برنامه‌ی درسی پیش‌دبستان در آمریکا؛ طرح اصلاح نظام آموزش مادران شاغل و کودکان آن‌ها؛ ارائه‌ی سیستم کیفی مراقبت از کودک برای کودکان عضو اکو؛ فرایند تعامل و توسعه در کودکان؛ و...

از ویژگی‌های جالب این جلسه، عدم نیاز به مترجم انگلیسی به فارسی بود؛ چرا که این کار توسط آقای اسپراکمن انجام می‌شد. اما با توجه به تخصصی بودن بحث، برخی از حضار که انگلیسی می‌دانستند، متوجه می‌شدند که واژه‌های تخصصی، براساس مفهومی که در ادبیات آموزشی دارند، ترجمه نمی‌شوند. مثلاً وقتی صحبت از برنامه‌ریزی درسی Curriculum دوره‌ی پیش‌دبستان در آمریکا بود، در چند نوبت آقای اسپراکمن این واژه را با کلمات دیگری به فارسی بیان کرد که قطعاً منظور خانم اسپراکمن نبود.

واقعاً نوشته‌ای در کار باشد و آموزش الفبا آغاز شده باشد.

□ رسانه‌های مورد استفاده در آموزش پیش‌دبستان چه هستند؟

– برنامه‌ریزان از طریق فیلم برای اولیا درباره‌ی پیش از تولد کودک صحبت می‌کنند و این که چگونه با کودکان خود رفتار کنند. در کارگاه‌هایی نیز چگونگی استفاده از وسایل آموزشی شرح داده می‌شود. یک بررسی هم به صورت کارگاهی سه ساعته انجام می‌گیرد و تأثیر این آموزش بر بچه‌ها و اولیا سنجیده می‌شود. مدارس پیش‌دبستان با این روش‌ها، هم اولیا و هم کودکان را آموزش می‌دهند.

□ گفته می‌شود مریبان پیش‌دبستانی یا آموزگاران دبستان از تدریس ریاضیات هراس دارند. چرا؟ آیا دوره‌های ضمن خدمت و بازآموزی در آن‌جا وجود ندارد؟

– از نقاط ضعف آموزشی در آمریکا این است که بعضی معلم‌ها از تدریس ریاضیات ناتوان‌اند. الان جریانی در آموزش و پرورش آمریکا به‌وجود آمده است که می‌گوید، باید مفهوم آموزش ریاضیات در دوره‌ی پیش‌دبستان گسترش و عمق یابد و روش صحیحی برای آن پیدا شود. در آن‌جا بسیاری از آموزگاران پیش‌دبستان لیسانس ندارند. طی برنامه‌ای سعی شده است این وضعیت اصلاح شود تا دستمزد آن‌ها هم بهبود یابد.

برنامه‌هایی نیز برای آموزش هست، اما نه خاص یک رشته. برنامه‌ریزی به سمتی پیش می‌رود که نظام بهبود یابد. در سال‌های قبل آموزشی جنبه‌ی بازی داشت و اما اکنون بر توسعه‌ی سواد خواندن تأکید می‌شود. ما معیارهایی داریم که بیشتر رفتار معلم را بررسی می‌کنند.

«قورمه‌سبزی»، «ایستگاه صلواتی» و «جانباز»!

از پال اسپراکمن خواسته شد، در مورد سختی‌های ترجمه از فارسی به انگلیسی در کارهای خود هم سخن بگوید. وی گفت: «واقعاً برای انتقال برخی واژه‌ها به انگلیسی درمی‌مانم. مثلاً شما به من بگویید، ایستگاه صلواتی را چگونه ترجمه کنم که برای خوانندگان انگلیسی زبان معنی بدهد؟ یا حتی قورمه‌سبزی، به عنوان غذایی لذیذ، چگونه باید ترجمه شود که در زبان مقصد هم همان مزه‌ی زبان مبدأش را بدهد؟ هم‌چنین، من مفهوم جانبازی را چگونه ترجمه کنم تا همان معنی ارزشی زبان فارسی را در خود داشته باشد؟»
وی در ادامه گفت: «به همین خاطر، همه‌ی رمان‌هایی که توسط من به انگلیسی ترجمه شده‌اند، مقدمه‌هایی تا حدود ۲۰ صفحه دارند که در آن‌ها در مورد چنین واژه‌هایی به‌طور کامل توضیح می‌دهم.»

زمانی که خانواده‌ی اسپراکمن مهمان سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی و دفتر انتشارات کمک آموزشی بودند، مردم مظلوم غزه زیر شدیدترین آتش بار رژیم اشغالگر قدس قرار داشتند. با توجه به اهمیت موضوع و احساس همدردی که کارشناسان سازمان نسبت به کودکان و مردان و زنان فلسطینی و مسلمان داشتند، سؤال شد که آیا در آمریکا این موضوع به بچه‌ها گفته می‌شود که در جایی مثل غزه جنگی وجود دارد و به کودکان ستم می‌شود؟!

آقای اسپراکمن جواب داد: «بله، تا اندازه‌ای ... البته در هر ایالت نوع آموزش متفاوت است و قانون خاصی وجود دارد.»
اسپراکمن در حالی که سعی می‌کرد به این سؤال جواب قانع‌کننده‌ای بدهد، ادامه داد: «جلسه را سیاسی نکنید ... من باید به آمریکا برگردم!»

زیرنویس

1. Mathematica Policy Research
2. Ecco